

۴ دسمبر ۲۰۲۱

داکتر عبدالرحمن زمانی

چند سندی در باره ایم ای حکیم بحیث رابط بین سردار نادر خان و انگلیس ها (به اساس اسناد آرشیف انگلستان)

به سلسله مقالات نشر شده مربوط به سوابق و روابط مخفیانه و تعهدات سردار محمد نادر خان با استعمار انگلیس، ازین قلم در پنجمین مقاله تحت عنوان «مخفی نگهداشتن ارتباطات و مسافرت سردار نادر خان و نقش ایم ای حکیم بحیث رابط بین سردار نادر خان و انگلیس ها (به اساس اسناد آرشیف انگلستان)» به نشر رسید که در آن به اسناد یک تلگرام از کمشنر عمومی انگلیس ها در پشاور (تلگرام شماره ۳۱۴ مؤرخ ۸ فبروری، قسمت ۲۷ پاراگراف ۱۳۰) و لیون پولادا، نویسنده و محقق معروف کتاب ریفورم و اغتشاشات در افغانستان ۱۹۱۹ تا ۱۹۲۹ (ص ۱۴۰) در باره ایم ای حکیم آمده بود که «ایم ای حکیم پشتون تبار از اتباع هند بریتانوی بوده عضویت یک شرکت قراردادی را داشته و یکی از کمیشن کارانی بود که با کابل تجارت بزرگ داشت. او همچنان نماینده ایبر در کابل بوده گفته میشود پول زیادی را در اختیار داشت. ایم ای حکیم از افراد خاص انگلیس ها بوده و وظیفه رابط بین سردار نادر خان و انگلیس ها را به عهده داشت... او [ایم ای حکیم] (با نام مستعار موریش Morrish) یکی از تاجران پولدار پشتون بود که در پشاور زندگی میکرد. او ضد امان الله خان بوده و بحیث رابط بین انگلیس ها و نادر خان کار میکرد».

جناب محترم آقای عارف عباسی صاحب در عکس العمل به آن مقاله، آنرا ایم ای حکیم سازی و تیزس دیگر داکتری این قلم و تمسخر به دانش قشر آگاه و دانای افغانستان در قرن ۲۱ دانسته و فرموده اند که گویا من ام ای حکیم را تاجر ثروتمند پشتون تبار هند بریتانوی گفته با مناسبات تجاری با افغانستان ولی جاسوس بودن او را به انگلیس، ضدیتش را با امان الله و روابطش را با نادر شاه و برادرانش به «می گویند و افواهات» رجعت می دهم که بازتاب حدس و گمان خصمانه من است نه سند و ثبوت.

درینجا چند سند دیگری را از مقامات عالیرتبه هند بریتانوی در باره ایم ای حکیم بحیث رابط بین سردار نادر خان و انگلیس ها خدمت خوانندگان محترم تقدیم میکنم تا خود ملاحظه فرموده و قضاوت کنند.

1. به اساس تلگرام شماره ۱۲۹ مؤرخ ۹ فبروری، کمیشنر عمومی ایالت سرحدی شمال غربی به مقامات هند بریتانوی و سفارت انگلستان اطلاع میدهد که ایم ای حکیم [رابط آنها] از محمد عزیز خان [برادر سردار نادر خان و پدر سردار داؤد خان] از «نیس» فرانسه تلگرامی به تاریخ ۷ فبروری ۱۹۲۹ گرفته که از حرکت نادر خان، شاه ولی خان و محمد هاشم خان اطلاع میدهد.
2. به اساس تلگرام شماره ۱۴۰ مؤرخ ۱۲ فبروری، کمیشنر عمومی ایالت سرحدی شمال غربی به مقامات هند بریتانوی و سفارت انگلستان اطلاع میدهد که ایم ای حکیم [رابط آنها] نامه از سردار نادر خان دریافت

د پانوی شمیره: له 1 تر 3

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاري ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټينگه کړئ maqalat@afghan-german.de

پاڼه: دليکني د ليکنيزې بڼې پاڼوالې د ليکوال په غاړه ده، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکې په خیر و لولئ

کرده که در آن به تاریخ ۲۲ جنوری ۱۹۲۹ از «نیس» گفته شده است که من به افغانستان برمیگردم نه در جستجوی مقام بالا، بلکه به عنوان یک وظیفه.

3. به اساس تلگرام شماره ۷۰۴ مؤرخ ۱۹ ماه مارچ، کمیشنر عمومی ایالت سرحدی شمال غربی، به مقامات هند بریتانوی ضمیمه مکتوب محرمانه مکوناچی، نماینده سیاسی انگلیس ها برای ایجنسی کرم را که به تاریخ نهم مارچ به وی [کمیشنر عالی] فرستاده شده است، میفرستد. درین ضمیمه مکوناچی که قبلا در افغانستان بحیث مستشار سفارت انگلستان در کابل ایفای وظیفه مینمود، اطلاع میدهد که ایم ای حکیم [رابط آنها] که من قبلا در تلگرام شماره ۱۲۳ مؤرخ ۸ فیروری خود راجع به آن نوشته بودم، ساعت ۲ صبح ۸ مارچ توسط موتر برای ملاقات با شاه محمود خان از پشاور رسید. در فقره پنجم همان ضمیمه مکوناچی ذکر شده است که شاه محمود خان یک بسته کوچک خشت های طلا را به نادر خان تسلیم کرد. (درین رابطه بعدا معلومات اضافی داده خواهد شد).

4. به اساس تلگرام شماره ۴۲۴ مؤرخ ۳۰ اپریل ۱۹۲۹، کمیشنر عمومی ایالت سرحدی شمال غربی به مقامات هند بریتانوی اطلاع میدهد که امروز ایم ای حکیم، نماینده اییترچند نامه از نادر خان را به من آورد. کمشنر گزارش میدهد که یکی ازین نامه های نادر خان که به فارسی بود تاریخ انگلیسی ۲۷ اپریل را داشت، و در آن خواسته شده بود که آنها شخصاً بمن [کمشنر عالی] نشان دهد. در نامه گفته شده بود که ما پیشرفت خوبی داریم، توانسته ایم اقوام جنوبی و مشرقی را متحد سازیم، ولی به پول نیاز داریم. در نامه بعد از هدایت به حکیم که مبلغ پنج هزار (۵۰۰۰) روپیه را به ادرسی در پاراچنار و مبلغ پنج هزار (۵۰۰۰) روپیه را به حامل نامه تأدیه کند، ذکر شده بود که به حکومت [هند بریتانوی] مراجعه نموده بنام او [نادر خان] یا شخصاً و یا به نمایندگی از حکومت افغانستان قرضه بخواهد.

5. یک تقاضای شفاهی دیگر محمدنادر خان برای پول در ماه می ۱۹۲۹ توسط ایم ای حکیم صورت گرفت. شیخ محبوب علی، سکرتر امور شرقی درباره این پیغام محمدنادر خان نوشت که ایم ای حکیم این پیغام را در شفر گرفته و به او هدایت داده شده تا آنها به همفریزر ساندده و منتظر جواب بماند. در پیغام آمده است که «اقوام ولایات جنوبی و مشرقی بصورت مکمل از من حمایت میکنند و یک تعداد بزرگ جنگجویان را آماده ساخته اند. تنها مشکل من پول است. پولی که بتواند برای مدت کوتاهی غذای لشکر را تهیه نموده و از غارت دیگران جلوگیری کند. دادن فوری دولک روپیه هندی بمن نقش کلیدی برای تمام وضعیت را خواهد داشت.» محمد نادر خان در ختم این پیام به وعده هائی اشاره کرده بود که در اروپا به او داده شده و حال وقت پوره کردن آن آمده است.

این چند سند به حیث مشتم نمونه خروار خدمت علاقمندان تاریخ معاصر افغانستان تقدیم شد. این قلم حد اقل ۱۲ سند دیگر درین رابطه را نیز در اختیار دارد که در مواقع مناسب خدمت خوانندگان محترم تقدیم خواهد شد.

(پایان)

مقالات قبلی عبدالرحمن زمانی درین رابطه :

1. [علت تأسف انگلیس ها از استقبال بدون تشریفات از جنرال نادرخان در بندر بمبئی](#)

د پانو شمیره: له 2 تر 3

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته راښوولې. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de یادونه: دلپیکنی د لیکنیزې ښې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هيله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په څیر و لولئ

2. مخفی نگهداشتن ارتباطات و مسافرت سردار نادرخان و نقش ایم ای حکیم بحيث رابط بین سردار نادر خان و انگلیس ها
3. سردار نادر خان قبل از برگشت به وطن با مقامات انگلیسی مخفیانه ارتباط داشت
4. تعجب سفیر انگلیس ، افشای راز مهم و بهائیکه سردار محمد نادر خان در رابطه همکاری ی با انگلیس ها پرداخت.
5. سوايق، روابط و تعهد سیه سالار محمد نادر خان به همکاری با انگلیس ها
6. پیشکش یک قسمت بزرگ خاک افغانستان توسط سردار محمد نادر خان به انگلیس ها- به رویت اسناد آرشیف محرمانه استخبارات انگلیس
7. نکات چند پیرامون اعلامیه "کشف الحال نادر به قلم اعلیحضرت امان الله خان و رساله تردید شاعیات باطله شاه مخلوع

د پانو شمیره: له 3 تر 3

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنی د لیکنیزی بنی پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرولو مخکې په خیر و لولئ